

Ulrik Pram Gad

Grønlandsk identitet: sprog, demokrati, velfærd og selvstændighed¹

Hvilken rolle spiller sproget for grønlandsk identitet? Den sprogdebat, der blev ført som en del af valgkampen før valget til Grønlands Landsting i december 2002, kan læses som en identitetspolitisk forhandling, der sætter grænser for, hvordan det grønlandske samfund kan udvikle sig. Skønt det grønlandske sprog er det mest fremtrædende kriterium, der afgrænser grønlandsk identitet fra den danskhed, der fungerer som dens Anden, er sprogkriteriet hverken entydigt eller enerådende. Sprogkriteriet er ikke entydigt – dels fordi danskerne kun meget vanskeligt kan krydse grænsen fra Anden til Selv ved at lære at tale grønlandsk; dels fordi en gruppe dansktalende grønlændere faktisk anerkendes som grønlændere, om end med en fejl, de bør rette. Sprogkriteriet er ikke enerådende, idet andre diskursive elementer – som demokrati, velfærd og selvstændighedsprocessen – er uomgængelige. I kraft af koblingen mellem dansk sprog, uddannelse og velfærd udfordres sprogkriteriet. Udfordringen til Grønlands dobbelt-sprogede elite er at formulere et politisk projekt, hvori såvel grønlandsk- som dansktalende enkeltsprogede kan se en fremtid.

Grønlandsk identitetsdiskurs

Det grønlandske sprog betragtes som afgørende for grønlandsk identitet. Det er klart, både når man lytter til den grønlandske sprogdebat, og når man læser, hvad antropologer og historikere har skrevet om Grønland. Denne artikel analyserer den grønlandske sprogdebat for at give et aktuelt billede af, hvilken rolle det grønlandske sprog konkret spiller i grønlandsk identitetspolitik.

I løbet af 18- og 1900-tallet udvikledes en national grønlandsk identitetsdiskurs efter moderne europæisk forbillede (Thuesen, 1988; Thomsen, 1998: 27ff.). Denne identitetsdiskurs' væsentligste grundlag er modstillingen mellem dansk og grønlandsk (Sørensen, 1994: 109). Men skellet mellem danskere og grønlændere er historisk blevet trukket på forskellige grundlag. Oprindeligt blev der skelnet mellem grønlændere og danskere i kraft af forskellig fysiognomi – siden blev træk af den materielle kultur (særligt sælfangsten) et afgørende kriterium. Fra begyndelsen af sidste århundrede har beherskelsen af det grønlandske sprog været anset for et afgørende kriterium, både i grønlandsk identitetsdiskurs og blandt dens iagttagere (Sørensen, 1994: 108; Thomsen, 1998: 28, 34ff.; jf. Langgård, 2002: 77).

Da den danske koloniadministration – tilskyndet af moderniseringsivrige grønlandske politikere – i 1950'erne og 1960'erne nedprioriterede grønlandsk til fordel for dansk i uddannelsessystemet og samfundsudviklingen, lå det derfor lige for at fortolke det som et anslag mod grønlandsk identitet. Denne italesættelse af grønlandsk sprog og identitet som truet var et bærende element i 1970'ernes grønlandske nationalisme og i det hjemmestyre, der realiseredes i 1980'erne (Langgård, 2003b: 231; jf. Motzfeldt, *Grønlands Landstings Forhandlinger*, 04.19.2002, punkt 52).

Grønlandsk identitetsdiskurs hviler imidlertid ikke alene på sproget. Det grønlandske fællesskab kan ikke alene karakteriseres som et fællesskab af grønlandsk-

talende: Dels er der forskellige fortolkninger af sprogkravet som kriterium for inklusion og eksklusion i forskellige situationer. Dels indeholder forestillingen om en grønlandsk identitet og et særskilt grønlandsk samfund langt flere elementer end blot det sproglige.

Denne artikel analyserer den grønlandske sprogdebat, som den indgik i valgkampen før landstingsvalget i december 2002. Sprogdebatten ses som en forhandling om, hvad det vil sige at være grønlænder. Når blikket rettes mod netop sprogdebatten, er det fordi sproget udpeges som afgørende for grønlandsk identitet. Hensigten med analysen er for det første at illustrere, hvordan en række andre elementer end sproget komplicerer grønlandsk identitetspolitik og dermed den politiske debat om Grønlands fremtid i almindelighed. For det andet er hensigten at levere en mere nuanceret beskrivelse af, hvordan beherskelsen af grønlandsk sprog fungerer som kriterium for grønlandsk identitet. En sådan analyse må særligt fokusere på identitetens grænser og de mennesker, der befinder sig i grænsernes nærhed (Barth, 1969).

Sprogdebatten i valgkampen 2002

Den grønlandske sprogdebat foregår i mange fora; den foregår ved køkkenbordet og i frokostpausen – og den foregår i avisernes spalter og fra Landstingets talerstol. Debatten finder i visse tilfælde sted under rubrikken ”sprogdebat”, men sproget popper også op, når helt andre emner er på dagsordenen. Analysen i det følgende omfatter den del af sprogdebatten, der fandtes i de to grønlandske aviser *A/G* og *Sermitsiaq* i 2002 og i Landstingets forhandlinger samme år.²

Den grønlandske sprogdebat bestod i 2002 af en række deldebatter, hvis emner strækker sig fra undervisningen i folkeskolen over servicering af grønlandsksprogede og accept af dansksprogede til international anerkendelse af det grønlandske sprog. Valgkampen op til landstingsvalget i december 2002 var særligt præget af to emner: For det første forfulgte pressen konsekvenserne af et krav om kun at tillade grønlandsk fra Landstingets talerstol – et krav som i denne omgang fremsattes af det regeringsbærende parti Siumuts nye formand. For det andet tematiserede en ny forening ved navn ”gldk” de problemer, dansktalende grønlændere har med at lære grønlandsk og – som konsekvens heraf – med at blive accepteret som grønlændere.³

I de følgende afsnit beskrives, hvordan de argumentationskæder, der anvendtes i de to deldebatter, refererer til modsætningsfyldte forestillinger om, hvad det vil sige at være grønlænder i et grønlandsk samfund på vej mod selvstændighed. Først behandles i hvert sit afsnit, hvordan to begreber – demokrati og velfærd – i kraft af deres plads i grønlandsk identitetsdiskurs står i et spændingsforhold til sprogkriteriet. Herefter diskuteres først muligheden for at blive grønlænder ved at lære at tale grønlandsk og siden dansksprogede grønlænderes status. Undervejs introduceres elementer af såvel den bredere sprogdebat som grønlandsk identitetsdiskurs, der er nødvendige for en forståelse af de analyserede deldebatters argumenter og forestillinger. Afslutningsvis skitseres, hvordan en kombination af udvikling og selvstændighed kræver en reformulering af grundlaget for grønlandsk identitetsdiskurs.

Nationalstat og demokrati

Inden artiklen kan analysere debatten om hvilke sprog, der bør tillades fra Landstingets talerstol, er det nødvendigt med en kort redegørelse for det demokratibegreb, der har en central rolle i debatten. Ved deres europæiske rødder er fænomener som nationalstat, individuelle rettigheder og demokrati tæt sammenknyttede: Historisk har den enkelte borger været tilskrevet rettigheder i forhold til et nationalt afgrænset demokrati (Bartelson, 1995: 210-220), men afgrænsningen af fællesskabet har kunnet ske på vidt forskellig vis (jf. Barth, 1969). Den historiske og sociologiske nationalismeforskning har traditionelt opdelt de empirisk forekommende nationalismer i en vestlig, individorienteret og en østlig, kulturelt defineret variant (Özirimli, 2000: 41). En række forskere har nuanceret denne dikotomi ved mere detaljerede komparative studier af konkrete elementer i enkelte nationale identitetsdiskurser.⁴

Nærværende artikel betragter diskurser om nationer og demokrati som grundlæggende kontingente: Der findes hverken én eller to nødvendige, endsige én eller to sande modeller at bygge en nation eller et demokrati op efter; den enkelte diskurs kunne have været konfigureret anderledes og er – når alt kommer til alt – historisk unik. Men eksisterende forestillinger om demokratier og nationalstater udgør diskursive repertoarer (Edley, 2001:197ff.), som nationsbyggere og demokrater er henvist til at trække på i deres kamp for at tilskrive mening til det samfund, de udgør og forsøger at forme. På samme måde er identitetspolitiske aktører nødt til at forholde sig til andre forestillinger, der præger samfundets selvforståelse. I grønlandsk sammenhæng er den koloniale relation til Danmark fortsat diskursivt strukturerende, ikke mindst ved at der til stadighed tages afstand fra den. Men begreberne "nation" og "demokrati" er i den sammenhæng centrale: Empirisk har de i den moderne, vestlige verden spillet en stor rolle som tendentielt tomme betegnelser, det vil sige begreber, der kæmpes om at definere, for derigennem at afgrænse fællesskaber (Laclau, 2002a).

Demokratiforståelsen i sprogdebatten

I den grønlandske valgkamps sprogdebat spillede forskellige forestillinger om demokrati en betydelig rolle, ikke som eksplicite våben med filosofisk etikette, men som referenceramme i kampen om at bestemme, hvad demokrati er – og dermed om afgrænsningen af, hvad det er for et grønlandsk fællesskab, der skal styres demokratisk.

Denne del af debatten blussede op på baggrund af en magtkamp i det regeringsbærende parti Siumut. En fløj – med Hans Enoksen, grønlandsktalende enkeltsproget bygdekøbmand som frontfigur – ønskede, at Siumut skulle finde tilbage til sine rødder som forsvarer for "den jævne grønlander" og som forkæmper for mere grønlandsk selvstændighed. Denne fløj udmanøvrerede den siddende landsstyreformand, Jonathan Motzfeldt, der havde stået for en mere pragmatisk tilgang til såvel fordelingspolitik som det danske sprog og den danske stat – og som samtidigt, som Hjemmestyrets faderskikkelse, blev ramt af det oprør mod de etablerede politikere, der med forskellig styrke har ramt Vesteuropas socialdemokratier i form af forskellige højrepartier.

Som ny kandidat til posten som landsstyreformand – og som den jævne grøn­lænders forsvarer – genfremførte Enoksen et fra sprogdebatten velkendt synspunkt: At Landstingets talerstol burde være forbeholdt det grønlandske sprog (*A/G*, 11.05.2002: 3). Synspunktet udløste en storm af reaktioner, som understøttedes af de grønlandske aviser – særligt *Sermitsiaq*, der fastholdt interessen for forslaget frem til valget, selv efter at Siumut og Enoksen i flere omgange havde modificeret det.

Reaktionerne fra de øvrige partier, fra avisernes ledere, i debatindlæg fra almindelige mennesker og i vox pop-interviews, så udelukkelsen af dansksprogede fra Landstingets talerstol som en udelukkelse af dansksprogede fra det politiske arbejde i almindelighed. Denne udelukkelse fortolkedes for det første som en trussel mod demokratiske værdier, for det andet som en trussel mod kvaliteten af den demokratiske debat.

Demokrati: kultur eller individ

Når det i reaktionerne på Enoksens forslag i interviews og debatindlæg blev speci­ficeret hvilke demokratiske værdier, der var truede af forbuddet mod dansk, var det *individets* rettigheder til at blive hørt og indgå i det demokratiske politiske system. I næste led kunne forbuddet så udgøre en trussel mod Grønlands anseelse i udlandet – men også mod det grønlandske velfærdssamfund, al den stund at velfærdsstatens kernetropper af veluddannede danskere og dansktalende grøn­lændere ville føle sig udstødte og flytte til Danmark.

Der kan imidlertid også af debatindlæg og interviews, der støttede Enoksens forslag, læses en – mindre direkte artikulere – forestilling om demokrati. Men i dette tilfælde blev der trukket på et diskursivt repertoire, der prioriterede demo­kratiets tætte forbindelse til et bestemt etno-nationalt fællesskab, hvis medlemmer har ret til at forme fællesskabets fremtid uden indblanding fra udefrakommende – eller i det mindste ret til at stille betingelser for hvilke integrationskrav, udefra­kommende skal leve op til.

På denne baggrund kan to konklusioner drages: På den ene side er demokrati en uundværlig del af grønlandsk identitet; ingen kan forestille sig et fremtidigt Grønland, der ikke er demokratisk. På den anden side er der uenighed om, hvad demokrati er – eller rettere, hvad der afgrænser det fællesskab, der skal være demo­kratisk: Er det grønlandske demokrati for alle de mennesker, der bor i Grøn­land, eller er det for alle, der opfylder visse sproglige eller etniske kriterier, og derfor accepteres som grøn­lændere?

Udvikling: modernisering eller forfald

Spørgsmålet om, hvem der har ret til at indgå i et grønlandsk demokratisk fælles­skab, kan besvares separat for hver enkelt indlæg i den del af sprogdebatten, der handler om den demokratiske *ret* til at tale fra Landstingets talerstol: Har alle, der bor i Grønland, ret til at tale fra talerstolen uanset sprog, trækkes der på et diskur­sivt repertoire af individorienterede demokrati- og nationsopfattelser. Må der kun tales grønlandsk, trækkes der på et diskursivt repertoire af etno-kulturelle demo­krati- og nationsopfattelser.

Inddrages derimod det andet modargument mod Enoksens forslag, kompliceres sagen: Udelukkelsen af dansksprogede fra samfundet i almindelighed og politik i særdeleshed betyder – hævdes det særligt af dansksprogede grønlandere – en forringelse af kvaliteten af den demokratiske debat. En række avisledere og politikere fra de borgerlige partier viderefører argumentationskæden: I næste led giver en ringere debat ringere løsninger på konkrete samfundsproblemer og dermed mindre og dårligere udvikling af samfundet. Og hvis grønlandsk identitet ikke bare er karakteriseret ved sproget, men også ved udvikling, så er der etableret en alvorlig spænding i diskursen.

Modargumentet om, at debatkvaliteten falder ved en udelukkelse refererer til en forestilling om dansk sprog som en forudsætning for viden og udvikling. Denne forestilling kan følges tilbage gennem 1950'erne og 1960'erne, hvor den eksplicit lå bag et udbredt ønske om mere undervisning i og på dansk (From et al., 1963: 83). Og forestillingen var klart til stede hos det senere folketingsmedlem Augo Lynge, der i 1931 i romanen *Tre hundrede år efter* [Hans Egedes ankomst til Grønland i 1721] beskrev et samfund, hvor det grønlandske sprog var skiftet ud med dansk i takt med moderniseringen (Lynge, 1989).

Under denne forestilling om dansk som forudsætning for udvikling findes en forestilling om nødvendig overensstemmelse mellem materiel og immateriel kultur, der var udbredt i funktionalistisk antropologi (Sørensen, 1994: 103ff., 125ff.; 1991: 187; jf. Neumann, 2002: 110). Knud Rasmussen, der indtog en unik stilling som velintegreret i såvel dansk som grønlandsk kultur og derfor på begge sider af skellet var en autoritet i spørgsmål vedrørende den modsatte side, drog i "silarssuar-miulerssârutit" (1912-13) den kulturdarwinistiske konsekvens af forestillingen: Den eskimoiske kultur – hvor uovertruffen den end måtte have været til overlevelse i barske arktiske klima – havde nu udspillet sin rolle; som andre naturfolk måtte grønlanderne belave sig på at se deres kultur uddø til fordel for et moderne samfund (Thomsen, 1998: 29).

Hjemmestyret kan på mange måder ses som en reaktion på denne forestilling og på den moderniseringspolitik, som koloniadministrationen – med støtte fra de grønlandske politikere (Forchhammer, 2001: 172) – gennemførte efter G-50 og G-60.⁵ Inspireret af ungdomsoprørets antiimperialisme (Langgård, 2002: 81) og naturromantik (Pedersen, 1997: 154ff.; Langgård, 2002: 180) – men også på baggrund af en lang tradition for at fremstille beskyttelsen af det oprindelige folks kultur som den humane danske kolonimagts egentlige rolle (Thomsen, 1998: 23) – skabtes i 1970'erne et modbillede, hvor "udviklingen" ikke var positiv men negativ: Udviklingen var dansk (Sørensen, 1994:101) og undergravede en oprindelig grønlandsk kultur og et oprindeligt grønlandsk fællesskab. Den ægte grønlander var igen en fanger, der boede i en bygd (Sørensen, 1991: 189; Thomsen, 1998: 21f.). Som en del af denne anskuelse, blev det grønlandske sprog set som truet af det danske (Langgård, 2003b: 231). Løsningen blev "grønlandisering".

Udvikling som paradoks

På mange måder ligner denne oprindelighedsforestilling den klassiske nationalistiske figur: En gylden fremtid skal bygges, og den ynkelige nutid forlades ved at

genfinde styrken fra en forbilledlig fortid (Smith, 1991: 161). Men forestillingen er – som andre, parallelle nationalistiske forestillinger – paradoksal. For det første fordi denne nye etno-nationale bevidsthed og ønsket om at genfinde en oprindelig kultur er afhængig af, at den oprindelige kultur delvist er gået uafvendeligt tabt: Først når den oprindelige kultur har optaget en række moderne, vestlige træk – eksempelvis alfabetisering, massekommunikation, forestillingen om etnicitet, nationalitet og suverænitet – først da findes redskaberne til at konstruere den oprindelige kultur som en ting, der kan mistes (Eriksen, 1993: 128f.).

Men den nationalistiske forestilling om den forbilledlige oprindelighed er også paradoksal på en anden og mere nærværende vis: Modernisering og udvikling er nemlig en del af grønlandsk identitet; forestillinger om et fremtidigt grønlandsk samfund, der ikke har karakter af et moderne velfærdssamfund, vækker kraftig modstand. For nok blev formanden for fagforeningen SIK, Jess G. Berthelsen, kendt i Danmark på bemærkningen om, at han ”voksende op med fyringskul og en spand til at pisse og skide i” og var ”parat til at leve sådan igen, hvis det er prisen for grønlandsk uafhængighed” (Bjerre og Nielsen, 1998). Men gentagne meningsmålinger viser, at skønt der er stort flertal for selvstændighed, så vil kun et forsvindende mindretal være selvstændige, hvis det koster på velfærden (Skydsbjerg, 2002).

Det paradoksale forhold mellem modernisering og grønlandisering aktiveres ustandselt i sprogdebatten. Dels fordi grønlandisering i sig selv er et uklart og modsætningsfuldt begreb. Dels fordi grønlandisering og modernisering, som ovenfor beskrevet, i sin historie er modsætningsfulde begreber – samtidig med at de begge er uomgængelige i den aktuelle debat.

Truslen mod sproget

Grønlandisering er – ligesom demokrati – et uomgængeligt begreb i enhver tale om Grønlands fremtid: Hjemmestyrets *raison d'être* er processuel: At hjemtage ansvaret for Grønlands fremtid (Tobiassen, 1995: 40f.). Men beslutningerne skal ikke bare geografisk flyttes fra København til Nuuk; de skal også grønlandiseres. Grønlandisering er et centralt, men samtidig et uklart begreb (Tobiassen, 1995: 52ff.). Betyder det, at beslutningerne skal tages af grønlændere? Og hvem kvalificerer sig i givet fald til at være grønlænder? Betyder det, at beslutningsprocessen skal foregå på grønlandsk? Eller er sproget ikke tilstrækkelig garanti for, at en grønlandsk tankegang får gennemslag?

I mange indlæg i sprogdebatten – særligt fra politikere fra Siumut og IA, men også fra såkaldt almindelige mennesker – fremstår det danske sprog som en trussel. Men det er forskelligt, hvad det er, dansk sprog konstrueres som en trussel imod. I de mest udbredte trusselskonstruktioner udpeges dansk som administrations- og undervisningssprog som en trussel mod grønlandsk sprogs udvikling og funktion, mod grønlandsk sprogs stilling som hovedsproget, og mod grønlandsk sprogs status og værdighed:⁶

- Når sproget i administrationen og på andre uddannelseskrevende arbejdspladser er dansk, skades grønlandsk sprogs funktion gennem domænetab (jf. Arbejdsgruppen, 2001: 13).

- Når megen kommunikation i forvaltning og virksomheder foregår på dansk, krænkes det grønlandske sprogs stilling (jf. koalitionsaftalen mellem Siumut og IA, *Sermitsiaq* 13.12.2002: 18) – og dermed Hjemmestyrelovens § 9, der fastslår, at "det grønlandske sprog er hovedsproget".
- Når danske tilkaldte og dansksprogede grønlandere "ikke gider" (Poulsen, *Sermitsiaq*, 15.02.2002: 28) at lære grønlandsk, er sprogets værdighed truet (jf. Kleivan, 1999: 99f.).

I næste led er det grønlandske sprogs funktion, stilling og status en forudsætning for det grønlandske folks identitet, ligeberettigelse og værdighed: "Det grønlandske sprog er vores sjæl" (Olsen, *Sermitsiaq*, 22.11.2002: 41; jf. Sørensen, 1994: 109).

Løsningen på disse problemer er en grønlandisering, så grønlandsk identitet kan opretholdes. Men problemet – dansk sprog – er kun et problem, fordi det grønlandske samfund for at være ægte grønlandsk må være enkeltsproget. Denne forestilling er tæt beslægtet med Herders idé om, at hvert folk er historisk unikt, og at det enestående kommer til udtryk i dets sprog. Og det er måske ikke overraskende, at forestillingen om "eet folk, eet sprog" er central for et samfund, der har en af verdens ganske få enkeltsprogede nationalstater som kolonimagt og dermed referenceramme.⁷

Truslen mod den grønlandsktalende

Grønlandsk sprog som sådan ses som direkte truet af dansk sprog. En anden trusselskonstruktion, som særligt høres fra Siumut'ere, IA'ere og fagforeningsfolk, fremstiller dansk sprogs stilling i administration og uddannelse som en trussel mod enkeltsprogede grønlandsktalende individers interesser: Det er svært eller umuligt at blive serviceret af det offentlige og af erhvervsvirksomheder, at få en uddannelse eller få et job, hvis man er grønlandsksproget – fordi "systemet" er dansksproget. Hvor den mest udbredte konstruktion – dansk sprog som trussel mod grønlandsk sprog – entydigt peger mod grønlandisering, åbner konstruktionen af dansk sprog som trussel mod individuelle enkeltsprogede grønlandsktalendes interesser for to løsninger: Grønlandisering eller bedre danskkundskaber.

I en række tilfælde gøres truslen til et rettighedsspørgsmål: Man har *ret* til at blive betjent på sit eget sprog i sit eget land – hvorved løsningen mere entydigt er sproglig grønlandisering af uddannelsessystemet, administrationen og virksomhederne. Formodentlig skal valget af Hans Enoksen til først formand for Siumut og siden landsstyreformand ses i dette perspektiv, nemlig som en insisteren på, at det i et grønlandiseret Grønland *skal* være muligt at opnå samfundets højeste stillinger som enkeltsproget grønlandsktalende. Dermed bliver kombinationen af Enoksens personlige egenskaber og politiske status symbol på hele grønlandiseringsprocessen. Enoksen *er* grønlandisering. Eller med Enoksens egne ord: "De andre unge, som forlod Itilleq [hjembygden] for at lære dansk og tage en uddannelse, har ikke nået de samme mål, som jeg har" (*Sermitsiaq*, 29.11.2002: 48).

Dansk som trussel mod den enkeltsprogede grønlandsktalendes individuelle interesser kan imidlertid også fortolkes ind i den moderniseringsfigur, der omtal-

tes ovenfor: For at klare sig i en moderne verden, er det nødvendigt at lære dansk. Denne forestilling, hvor løsningen er bedre danskundervisning, findes typisk i avisernes ledere og hos de mindst grønlandiseringsorienterede politikere, men også hos skolefolk og helt over i IA's rækker. Hvordan det bedst foregår, optager relativt velafgrænsede dele af sprogdebatten i såvel aviser som Landsting, der handler om reform af folkeskolen, en eventuel friskole i Nuuk og forskellige efteruddannelsesmuligheder.

Grønlandisering kan altså konstrueres som primært et spørgsmål om sprog. Men denne konstruktion udfordres af den ovenfor beskrevne enighed om, at et fremtidigt Grønland skal være et velfærdssamfund. For velfærdens institutioner kræver veluddannede medarbejdere – og uddannelse kræver danskundskaber. Danskundskaber og uddannelse kan man godt have med grønlandsk som modersmål. Det er, som artiklen vender tilbage til, bare ikke hovedreglen i Grønland i dag.

Grønlandisering, velfærd, selvstændighed

For at opsummere: Grønlandsk identitetsdiskurs bygger på en enighed om, at det er væsentligt at have en national identitet, og at grønlandskhed – i modsætning til danskhed – er et væsentligt element i denne identitet. Der er endvidere enighed om, at Grønland skal være et demokratisk velfærdssamfund på vej mod selvstændighed.

Der er derimod ikke enighed om, hvilke kriterier der afgrænser den nationale identitet, der ligger til grund for fællesskabet og dermed for demokratiet. Det sproglige kriterium, der har været set som retningsgivende op igennem det tyvende århundrede, er ikke entydigt gyldigt, for ønsket om velfærd og selvstændighed undergraver det: For at opnå velfærd og selvstændighed er der nemlig brug for de ressourcer, dansktalende grønlændere har – primært i form af den uddannelse, de netop i kraft af det danske sprog har haft adgang til. Spørgsmålet er så, om de ressourcer kan aktiveres ved at udvide grønlandsk identitets rummelighed til at omfatte ikke-grønlandsktalende, eller om en aktivering af de ikke-grønlandsktalendes ressourcer forudsætter, at de lærer grønlandsk.

Sprog som kriterium

Spørgsmålet om enkeltsprogede dansktalende grønlændere fyldte en del i sprogdebatten i valgkampen op til landstingsvalget i 2002. Som ovenfor beskrevet opfattedes Hans Enoksens forslag om at forbyde dansk fra Landstingets talerstol som et angreb på dansktalendes demokratiske rettigheder. I denne debat blev der imidlertid kun i ringe grad skelnet mellem tilkaldte danskere og dansktalende grønlændere.

Skellet mellem tilkaldte danskere og dansktalende grønlændere er ikke – og kan i sagens natur ikke blive – skarpt. Fra den danske debat kendes spørgsmålet om, hvorvidt begreber som anden- og tredjegerationsindvandrere er mere meningsfulde end begreber som nydansker og dansk-tyrker. Når det skal undersøges, hvordan det grønlandske sprog fungerer som kriterium for afgrænsning af grønlandsk identitet, er spørgsmålet om (dansksprogede) børn af indvandrede danskere og blandede ægteskaber imidlertid kun eet af de relevante spørgsmål. Et

andet spørgsmål er, om man som indvandrer – med dansk eller anden baggrund – kan blive grønlander, for eksempel ved at lære at tale grønlandsk? Et tredje spørgsmål er, om en grønlander kan blive så dansk (for eksempel sprogligt), at han/hun holder op med at være grønlander?

Kan man krydse grænsen?

I Grønlands nordligste bygd, Siorapaluk, bor en japaner, der har lært sig grønlandsk⁸ og lever som fanger (Saxgren, 2003). Det er naturligvis begrænset, hvor meget der kan udledes af et enkelt eksempel. Men i det mindste tyder det på, at opfylder man sprogkriteriet – såvel som det erhvervskriterium, der nedtonedes i starten af århundrede, men fik en opblomstring som ideal i 1970'erne – så kan man tilsyneladende blive accepteret som grønlander. Men langt de fleste indvandrere i Grønland kommer fra Danmark, og for dem er vejen længere end for en japaner: At gøre en dansker til grønlander ville indebære, at den grænse, der definerer grønlandskhed – nemlig modstillingen med dansk – krydses.

En identitet er afhængig af forholdet til en Anden for at kunne dannes. Denne erkendelse findes i så forskellige tankeretninger som freudiansk psykoanalyse og hegeliensk dialektik (Butler, 1997: 26). I de seneste årtier har forskellige grene af samfundsvidenskaben – fra antropologien til politologien – i spørgsmålet om identitet særligt ladet sig inspirere af postmoderne og poststrukturalistisk filosofi og sociologi (Hall, 1996; Laclau, 2002b; Vermeulen og Govers, 1994: 5). I poststrukturalistisk teori formuleres forholdet mellem Selv og Anden undertiden som forholdet mellem en identitet og dens konstitutive ydre (Laclau, 1990: 17; Torfing, 1999: 299); identiteten kan kun findes ved, at der foretages en afgrænsning og dermed skabes en Anden. Identiteten er helt konkret afhængig af den Anden for sin eksistens.

Samtidig er afgrænsningen kontingent; den er ikke naturgiven og kunne have været foretaget anderledes. Det kræver derfor et stadigt diskursivt arbejde at opretholde afgrænsningen; for at de kategorier, vi bruger til at skabe orden i vores sanseindtryk, ikke skal kollapse, må der værnes om dem (Neumann, 2001: 33). Hvis en dansker uden videre får lov at erklære sig for grønlander, så er grønlandsk identitet i fare for at blive opløst. Man er nødt til at hævde visse kriterier som bestemmende for kategoriseringen.⁹

Barth (1969) gør opmærksom på, at såvel kategoriseringen af bestemte individer som hvilke kriterier, kategoriseringen foregår efter, kan skifte over tid – og understreger derved, at det er selve den kontingent trukne grænse og tilskrivningen af social mening til den, der er afgørende for identiteten, snarere end dens indhold. I Grønland synes kriterierne netop at forskydes, således at grænsen kan opretholdes: De fysiognomiske træk er i kraft af blandede ægteskaber i mange tilfælde udviskede – og man kan godt være accepteret som grønlander, uden at et utrænset dansk øje ville have gættet det. Den materielle kultur i Grønland er for store dele vanskelig at skelne fra en amerikaniseret, vestlig standardforbrugerkultur. Tilbage er sproget.

Men selvom sproget på sin vis udpeges som et afgørende kriterium, bliver danskere, der lærer sig grønlandsk, ikke til grønlandere af den grund. Grænsen for-

skydes, eksempelvis når Asii Chemnitz Narup og Aqqaluk Lyngé, begge landstingsmedlemmer for IA, er refereret for at spørge, om dansksprogede blot har et ønske om at lære grønlandsk som et praktisk redskab i hverdagen, eller der er tale om et oprigtigt ønske om at blive en del af den grønlandske identitet og kultur (*Sermitsiaq*, 01.11.2002: 4).

Og grænsen forskydes, når særligt symbolske træk af den traditionelle, materielle kultur vender tilbage som nye eksaminer, der skal bestås: Ligesom nordmændene klapper, når indvandrere tager deres første skridt på ski, nikkes der anerkennende, når en dansker tager for sig af *kalaalimerngit*, det vil sige grønlandsk mad som *mattak* (hvalhud) eller rå sællever (jf. Kleivan, 1996). Måske kan en dansker aldrig blive grønlander? Måske må målstregen forskydes, fordi en overskridelse vil undergrave den grænse, der stiller danskheden op som konstitutivt ydre for grønlandskheden?

Dansktalende grønlandere

Måske kan en dansker aldrig blive grønlander – grænsen fra Anden til Selv er uoverstigelig. Men kan grænsen overskrides den anden vej? Kan en grønlander blive så dansk, at han/hun holder op med at være grønlander? Dette spørgsmål kan belyses af de dele af sprogdebatten, der handler om dansksprogede grønlandere.

I debatten om retten til at tale fra Landstingets talerstol blev skellet mellem tilkaldte danskere og dansktalende grønlandere sjældent forsøgt draget; dansktalende grønlandere blev uden videre placeret på den danske side af skellet, eftersom sproget var skillelinien. Skellet blev derimod – mere eller mindre eksplicit – draget i to andre debatter: for det første i den udløber af debatten om Landstingets talerstol, der handlede om de dansksprogedes bidrag til den demokratiske debat. For det andet blev skellet draget endnu tydeligere i den deldebat, som – initieret af den nydannede forening gldk – handlede om eksklusionen af enkeltsprogede dansktalende grønlandere. Disse deldebatter handlede nok om dansksprogedes rettigheder og accept, men også om de ressourcer, dansksprogede besidder og samfundet behøver.

Debatten om eksklusion af dansktalende

Debatten om eksklusion af enkeltsprogede dansktalende grønlandere tog fart, da en initiativgruppe annoncerede et debatmøde, der – hvis interessen var til stede – skulle lede til stiftelsen af gldk. Foreningen fremstod i debatten som en forening for dansktalende grønlandere, men har efter sine formåls- og medlemsparagraffer et bredere sigte, nemlig at kvalificere og nuancere sprogdebatten ved at skabe rum for alle sproggrupper.

Den deldebat, der lanceredes ved det indledende debatmøde, tog udgangspunkt i mulighederne for at lære grønlandsk: En gruppe grønlandere havde ikke lært grønlandsk, fordi deres forældre – grønlandske eller blandede ægtepar – havde prioriteret dansk af hensyn til barnets uddannelsesmuligheder. Prioriteringen havde været samfundssanktioneret, både i den forstand, at udvikling og uddannelse – som nævnt ovenfor – var knyttet til dansk sprog, og i den forstand, at der i perioden havde været særskilt undervisning af dansk- og grønlandsksprogede børn.

Debatten sammenvævedes hér med de overvejelser om pædagogiske virkemidler og tilbud, der blev nævnt ovenfor i relation til mulighederne for at lære dansk, i form af deldebatter om folkeskolen, en eventuel friskole og efteruddannelsesmuligheder. Men debatten fortsatte også af to andre spor: For det første en deldebat, der fokuserede på de individuelle konsekvenser af eksklusionen i form af blokeringer for at lære mere grønlandsk. Og for det andet en deldebat om de samfundsmæssige konsekvenser af eksklusionen i form af mistede ressourcer.

Assimilation, integration, accept

En række grønlandere taler ikke grønlandsk. I tråd med grønlandiseringskravet er løsningen på det problem umiddelbart – ifølge en række læserbreve – at de skyn-der sig at få lært det. Svaret fra gldk på denne opfordring formuleredes på to niveauer: Det direkte svar var, at mange dansktalende grønlandere *har* prøvet at lære grønlandsk, efter de er blevet voksne. Og de fleste har efter en opvækst blandt grønlandsktalende et ”grønlandsk til køkkenbrug” at tage udgangspunkt i, så i forhold til danske tilkaldte burde de have et forspring. Men – fortsatte svaret – de har en psykisk blokering, der er udløst af den manglende accept som fuldgyldig grønlander, og som forhindrer, at de tør kaste sig ud i at bruge sproget offentligt.

På overfladen var kravet nok bedre muligheder for at lære grønlandsk. Men det underliggende krav fra gldk – som aviserne støttede på lederplads – var altså, at dansktalende grønlandere skal accepteres som fuldgyldige grønlandere. Denne accept var tydeligvis ikke til stede bag kravet om en rent grønlandsksproget talerstol i Landstinget, og gldk fandt den endnu mindre udtalt i hverdagens politiske diskurs.

Landstingsmedlem A sii Chemnitz Narup (IA) fremlagde på det indledende møde før dannelsen af gldk et forslag til integrationspolitik. Forslaget har eksplicit som forudsætning, at integration – eller re-integration, som det hedder, når der er tale om dansktalende grønlandere – kræver sproglig assimilation.¹⁰ Ligesom det danske sprog på samfundsniveau er en fejl i forhold til et ægte grønlandsktalende Grønland, så er grønlandere, der ikke taler grønlandsk, grønlandere med en fejl. Svaret fra gldk til Narup lød, at de dansksprogede grønlandere allerede betragtede sig som velintegrerede; de manglede bare at blive accepterede: De var ikke grønlandere med en fejl – fejlen var, at de ikke af grønlandere blev accepteret som grønlandere.

Kulturel identitet som essens

Det er vanskeligt i grønlandsk identitetsdiskurs at få accept af den opfattelse, at en grønlander, der ikke taler grønlandsk, godt kan være en rigtig, fuldgyldig grønlander alligevel. Når det er tilfældet, hænger det sammen med en udbredt forestilling om kultur og identitet som essens (Sørensen, 1994: 168ff., 176ff.): Inden i enhver person findes en kerne, der udgør den *rigtige* person, som den virkelig ville være, hvis den fik lov – og inden i enhver kultur findes en kerne, der udgør den *rigtige* kultur, som den ville se ud, hvis den kunne udfolde sig frit. Når det om en person hedder, at han/hun ikke taler ”sit” sprog, peger det på, at sproget er en del af denne kerne.

Samtidig nedarves den kulturelle kerne: Det kræver mindst en grønlandsk forælder at være grønlænder (Kleivan, 1999: 98). Derfor kan en dansker aldrig blive grønlænder. Og en grønlænder, der kun taler dansk, kan nok blive *for* dansk, men aldrig så dansk, at han/hun holder op med at være grønlænder. Så en dansktalende grønlænder – eller bare en grønlænder, der som alle grønlændere lever i en dansk-påvirket kultur – må per definition være splittet (Sørensen, 1994: 168ff.).¹¹

Et alternativ til konstruktionen af kultur og identitet som essens kunne være – inspireret af nyere antropologi og sociologi – ikke at betragte såvel kultur som identitet som en fast kerne, man kan miste og lede efter, men som en proces (Frello, 2003). Kultur og identitet bliver hermed noget, man løbende skaber i omgangen med andre – på baggrund af hvem man var, og hvad man lavede i går. Dette alternativ er imidlertid stort set ikke til stede i grønlandsk identitetsdiskurs.

Velfærden og dansksprogedes ressourcer

En række grønlændere taler ikke grønlandsk – og de accepteres derfor kun som grønlændere med en fejl. I første omgang er det naturligt deres eget problem. Men i en deldebat i sprogdebatten blev den manglende accept også italesat som et samfundsproblem. Som nævnt i forbindelse med deldebatten om dansk fra Landstingets talerstol, pegede gldk på det problem, at den demokratiske debat gik glip af de kundskaber og den viden, dansksprogede måtte have. Forestillingen lå også til grund for alle partiers indlæg i landstingsdebatten om et forslag om at give mulighed for efteruddannelse i grønlandsk og dansk sprog på de grønlandske højskoler. Problemet med de dansksprogedes manglende bidrag for kvaliteten af løsningen af samfundsproblemer ligger i, at de, der opnår en videregående uddannelse, ofte er primært dansksprogede (Skydsbjerg, 2001; Lund og Nathanielsen, 2001).

Mere direkte effekt for velfærdssamfundet får eksklusionen af de dansksprogede, hvis det betyder, at deres arbejdskraft slet ikke kommer den grønlandske velfærdsstat til gavn. En undersøgelse af de grønlandske studerendes sprogkundskaber og fremtidsplaner tegnede i den forbindelse et dystert perspektiv. En stor del har betænkeligheder ved at vende hjem til Grønland netop med henvisning til den forventede manglende accept på grund af mangelfulde grønlandskkundskaber (Lund og Nathanielsen, 2001; jf. Bryld, 2002). I næste led står også Grønlands fremtidige selvstændighed på spil: Uden de dansksprogedes ressourcer vil der være endnu længere vej, til at Grønland kan gøre sig håb om at bemande et selvberende velfærdssamfund. På den vis konstrueres sprogkriteriet i modsætning til velfærds- og selvstændighedselementerne i grønlandsk identitet.

Konklusion: grønlandsk identitet – mere og mindre end sprog

Grønlandsk identitetsdiskurs konstitueres i modsætning til danskhed – en modsætning, der oftest artikuleres i relation til sprog. Men sprogkriteriet er ikke uomgængeligt: På den ene side er det vanskeligt, måske umuligt, for danskere at krydse grænsen og blive grønlænder, selv hvis man lærer grønlandsk. På den anden side kan der dispenseres fra sprogkravet – men kun på forventet efterbevilling: Er en af eller begge ens forældre grønlandske, kan man nok accepteres som grønlænder, men den fejl, at man ikke taler grønlandsk, bør rettes.

Samtidig er sprogkriteriet ikke det eneste definerende element i grønlandsk identitetsdiskurs. Der kan ikke dispenseres fra, at Grønlands fremtid er som et demokratisk velfærdssamfund på vej mod selvstændighed. Men det kan diskuteres, hvordan elementet "demokrati" defineres, og dermed hvordan den grønlandske identitet afgrænses. Og kravene om velfærd og selvstændighed står i et problematisk forhold til sprogkriteriet.

Hvilken selvstændighed – og for hvem?

Grønland ønsker selvstændighed. Og Grønland ønsker velfærd. I den grønlandske selvstændighedsdebat bliver de to ønsker ofte stillet over for hinanden som et valg: Man kan ikke blæse og have mel i munden samtidig. Sprogdebatten sætter fokus på et problem, der gør valget endnu mere umuligt: Hvis selvstændigheden skal skabes udelukkende på grønlandsk, bliver opgaven uoverkommelig. Ekskluderes de dansksprogede, der identificerer sig selv som grønlændere, ekskluderes en stor del af den uddannede arbejdskraft, der skal bære selvstændigheden og velfærden.

Det har i den grønlandske debat været foreslået, at den tætte kobling mellem den kulturelle og den politiske identitet kobles fra hinanden. Selvom standpunktet har været marginaliseret i den offentlige debat, kan man af og til finde det formuleret eksplicit (jf. Lyng, 1999). Selvstændighedsbestræbelserne skulle herefter nedtones til fordel for en permanent underordningsrelation til Danmark med henvisning til Grønlands lille befolkning og udsatte geografiske position (jf. Hansen, 2000: 287, 297ff.). Senest har det nye parti *Demokraatits* leder Per Berthelsen argumenteret tilsvarende i selvstyredebatte. I betragtning af den vidt forskellige samfundsmæssige virkelighed, der opleves i de to lande på hver sin side af Atlanten – og i betragtning af, at erindringen om den koloniale underordningsrelation fortsat spiller så væsentlig en rolle i grønlandsk identitetsdiskurs – vil en sådan afkobling næppe i overskuelig fremtid kunne afslutte selvstændighedsbestræbelserne.

Man kan også forestille sig en anden afkobling, hvor der gives afkald på det absolutte krav om grønlandsk sprog som forudsætning for grønlandsk kulturel identitet, uden at det berører målet om et selvstændigt Grønland. Eksempelvis kan gldk's argumentation læses sådan: Den etniske grænse mellem dansk og grønlandsk opretholdes men forskydes til et andet kriterium.¹²

Denne argumentation får vægt af det forhold, at selv *hvis* grønlandiseringens projekt for sproglig assimilation af de dansksprogede skulle lykkes – ja, så vil Grønland fortsat være afhængig af at være et to- eller tresproget samfund. Et sprogområde på 56.000 mennesker er simpelthen ikke stort nok til at rumme et uddannelses- og videnssystem, der kan bære et moderne velfærdssystem (Langgård, 2003a). Men kravet om sproglig renhed er en spændetrøje, Grønland selv har valgt ved at lade sig forblænde af den etsprogede nationalstat, Danmark, man har som forbillede. Den debat om universitetsforskningens publikationssprog, der er afledt af den danske kulturministers udspil til en sprogpolitik, er ved at lære Danmark, at fem mio. mennesker ikke er nok til at undgå domænetab. Grønland har som de facto tosproget samfund et forspring i forhold til Danmark i den omstillingsproces, hvis man vel at mærke erkender tosprogetheden som en ressource.

Det grønlandske samfund står under alle omstændigheder over for en enorm uddannelsesopgave. Skal den opgave kunne løftes, kræver det, at alle ressourcer aktiveres – og det sker bedre ved at arbejde for at udvikle en grønlandsk identitet, der er rummelig og fremadskuende, end en, der er eksklusiv og tilbageskuende. En sådan identitet må acceptere flere sprog som en betingelse for og fordel i arbejdet for velfærd og selvstændighed. Accept af en persons værdi – grønlandssproget, dansksproget eller tosproget – er et bedre udgangspunkt for indlæring af sprog end eksklusion.

Epilog

I den gamle grønlandsk-danske ordbog fandtes opslaget *kalatdlivok*: en, der kender eller er fortrolig med grønlændernes skikke (Schultz-Lorentzen, 1926: 131). Det opslag gav mening, dengang dansk kultur blev set som overlegen i forhold til grønlandsk. Dengang var det – i kraft af den kulturelle overlegenhed – muligt for en dansker at forstå og beherske grønlænderens kultur. I nyere ordbøger er opslaget forsvundet. Måske fordi kulturerne nu betragtes som ligeværdige – og lige uudgrundelige.

Men hvis relativismen på den måde har taget essentialismen i hånden og forvandlet kulturerne til lukkede, selvberoende størrelser i vore hoveder, så kan vi ikke håbe på at opnå reel indsigt på tværs af grænsen mellem dem. De mennesker, der bliver placeret på grænsen, vil blive tvunget til at vælge, uanset om de vil det eller ej, og uanset om deres valg bliver accepteret eller ej. Grønland har som et af de mest fredelige multietniske samfund i verden de bedste forudsætninger for at bevise, at det kan lade sig gøre at undslippe den fælde. Men skal det ske, kræver det, at det multikulturelle samfund skifter "from culti-parading to multi-relating" (Baumann, 1999: 91).

På den ene side tyder Hans Enoksens sejr ved landstingsvalget i 2002 ikke på, at et sådant identitetspolitisk skifte er lige om hjørnet. På den anden side accepterede et samlet landsting, at den nyvalgte Per Skaaning fra Demokraatit holdt sin jomfrutale på dansk. Og landstingets forretningsorden blev ikke ændret. Mere overordnet opfattes situationen fortsat som uafklaret: Da gldk på et debatmøde i forsommeren 2004 efterlyste en sprogpolitik, var Landsstyrets svar at bebude en integrationspolitik.

Skal grønlandsk identitet udvikles på en måde, så selvstændighedsbestrebelse kan fremmes, må den dobbeltsprogede elite formulere et politisk projekt, der tegner en fremtid, som såvel de grønlandssprogede som de dansksprogede grønlændere kan se sig selv i. Skal alle sproggrupper kunne rummes, kræver det et opgør med den essentialistiske identitetsopfattelse, at der i ethvert menneske ligger en kulturel kerne, der ikke kan forandres.

Noter

1. Forfatteren takker Rikke Albrechtsen, Agnes Egsbjerg, Mikaela Engell, Pram Gad, Kaja Jacobsen, Karen Heilmann Lennert, Mads Emil Lidegaard, Christina Møller og Bo H. Svane samt

- Politicás dommerpanel og redaktion for værdifulde kommentarer til forskellige af artiklens elementer i forskellige stadier af dens tilblivelse. Fejl og mangler forbliver naturligvis forfatterens.
2. Dokumentation for analysen i form af referencer til indlæg i Landstingets forhandlinger og de analyserede aviser findes i Gad (2004), hvor også en række metodiske og analysestrategiske konsekvenser af afgrænsningen af empirien behandles. Samme sted overvejes den problematik, der er afledt af, at analysen bygger på den dansksprogede del af en dobbeltsproget debat, der formelt løber parallelt i oversættelse. Endelig redegøres for det epistemologiske udgangspunkt, der retfærdiggør artiklens konstruktion af identitet som diskurs og talehandlinger. Dette udgangspunkt er baggrunden for, at der ikke i artiklen er forsøgt en kvantificering af udsagnene i debatten – i stedet søges kvalitativt aftegnede relevante dele af grønlandsk identitetsdiskurs.
  3. I valgkampen var seks grupperinger repræsenteret: Dels de tre gamle partier, der dannedes på grundlag af forskellige holdninger til relationen til Danmark: *Atassut* (bindeled) som det moderate, *Siumut* (fremad) som hjemmestyrets fædre og *Inuit Ataqatigiit* (menneskefællesskab) som de radikale løsrivelses fortalere (Dahl, 1986). Hvor de tre partier oprindeligt kunne ordnes på en højre-venstre-skala i samme rækkefølge, er billedet i dag mere kompliceret. Dels indtager det oprindeligt marxistisk-leninistiske IA nu jævnlige meget markedsorienterede standpunkter, mens det borgerlige Atassut forsvarer kraftige hjemmestyresubsidier. Dels er der ganske stor variation blandt hvert af partiernes repræsentanter, såvel hvad angår økonomisk som identitetspolitik. Udover de tre gamle partier opstillede til valget i 2002 *Kattusseqatigiit* (Kandidatforbundet), *Arnat Partiit* (Kvindepartiet) og *Demokraatit* (Demokraterne). De to første af disse nye grupperinger markerede sig ikke særligt hverken i valgkampen eller på valgdagen. Demokraatit derimod fremstod i valgkampen som det mest danskvenlige parti og fik fem af landstingets 31 mandater. Siumut fik ti, IA otte, Atassut syv og Kattusseqatigiit et enkelt mandat.
  4. To forskellige eksempler på sådanne tilgange findes i Brubaker (1992) henholdsvis Hansen og Wæver (2002).
  5. G-50 og G-60 er betænkningerne fra Grønlandskommissionerne af 1950 og 1960. Særligt G-60 bruges i den politiske debat som afstandtagende betegnelse for politiske tiltag, der ses at fremme et mere centraliseret bosætningsmønster.
  6. En puristisk debat om korrekt grønlandsk sprogbrug føres fortrinsvist i rent grønlandsksprogede medier – tidsskriftet *Kalaaleq*, KNR-radio og hjemmesider på internettet. Debatten har dog af og til gennemslag i den debat, der også føres på eller oversættes til dansk (jf. Langgård, 2003b).
  7. Artiklen skylder Mikaela Engell denne iagttagelse. Spejlingen ses i deldebatten om Landstingets talerstol, hvor netop reglerne for sprogbrug fra *Folketingets* talerstol blev brugt som argument. Denne del af debatten afsluttedes, da det viste sig, at Folketinget – i påkommende tilfælde – ville tillade grønlandsk fra talerstolen. Interessant er det i øvrigt, at forkvinden for selvstændighedsforeningen *Nammineq* – forinden sagens rette sammenhæng viste sig – havde afsendt et debatindlæg, hvor hun med henvisning til, at Grønland ikke nødvendigvis skal lade sig diktere af danske regler, argumenterer for ikke at forbyde dansk fra talerstolen.
  8. Thule-befolkningen – der kalder sig inughuit – taler et særligt inuit-sprog. Formodentlig taler den velintegrerede japaner til daglig dette sprog. Om inughuit er et særligt folk og/eller en del af den fælles-grønlandsk *kalaallit*-identitet er et spørgsmål, der blandt andet behandles i den aktuelle retssag om Thule Air Base. Om vestgrønlandernes syn på inughuit og på østgrønlanderne, se i øvrigt Langgård (1999).
  9. Hermed adskiller forholdet mellem grønlandsk og dansk i Grønland sig fra eksempelvis forholdet mellem tysk og dansk i Sønderjylland. Her kan det i dag afgøres om en person er dansk eller tysk alene ved at spørge, hvad han/hun føler sig som.
  10. Forslaget, der blev præsenteret med følgende digt af Michael Wiehe: "*Fortvivl nu ikke søstre / Skønt vejen synes lang / Vi når jo nemlig det vi vil / Hvis vi enes denne gang / Og skal vi over flere bjerge / Tager vi hinanden med / For hovedsagen er trods alt / Vi skal til samme sted [sic]*", findes på <http://www.nanoq.gl/tema.asp?page=tema&objno=24776> (besøgt 29.09.2003).
  11. Derfor også den utilpashed, det vækker hos publikum, når tidligt bortadopterede "grønlandske" børn uden erindring om "deres" land, ikke giver udtryk for savn eller splittelse – men blot almindelig nysgerrighed.
  12. En tredje vej ud af dilemmaet mellem selvstændighed og afhængighed af dansk sprog kommer til udtryk i en særlig deldebat om muligheden for – efter islandsk forbillede – at erstatte dansk

med engelsk som middel til udvikling (jf. Engell, 1982: 168f.). Engelsk sprog konstrueres i den forbindelse på en række forskellige måder: For det første kan en opprioritering af engelsk fortolkes – i forlængelse af dansk – som en kvalifikation, der giver mulighed for udsyn, uddannelse, jobs og erhvervsudvikling. For det andet kan en opprioritering af engelsk ses som en trussel mod det grønlandske sprog og mod enkeltsprogede grønlænderes interesser. Også her indfortolkes engelsk altså parallelt med og i forlængelse af dansk sprog. Men krav om opprioritering af engelskundervisning kan også – for det tredje – bruges til opnå det bedste af begge verdener; engelskundskaber giver udvikling, men uden at vi udsætter grønlandsk identitet for den undergravende danske Anden.

Litteratur

- A/G (årgang 2002). Udkommer to gange ugentligt, Nuuk.
- Arbejdsgruppen for sprogpolitisk redegørelse (2001). ...*men ordet. Sprogpolitisk redegørelse*, Nuuk: Oqaasileriffik/KIIP.
- Bartelson, Jens (1995). *A Genealogy of Sovereignty*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Barth, Frederik (1969). "Introduction", pp. 9-38 in Frederik Barth (ed.). *Ethnic Groups and Boundaries. The Social Organization of Culture Difference*, Boston: Little, Brown & Co.
- Baumann, Gerd (1999). *The Multicultural Riddle. Rethinking National, Ethnic and Religious Identities*, London/NY: Routledge.
- Bjerre, M. og Nielsen, K.E. (1998). "Han vil sende danskerne hjem", interview med J.G. Berthelsen, *Berlingske Tidende*, 08.06., p. 6.
- Brubaker, Rogers (1992). *Citizenship and Nationhood in France and Germany*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bryld, Tine (2002). *Hjemmestyrets Børn – årgang '79*, København: Aschehoug/Nuuk: Atuakkiorfik.
- Butler, Judith (1997). *Excitable Speech: a politics of the performative*, New York: Routledge.
- Dahl, Jens (1986). *Arktisk selvstyre*. København: Akademisk Forlag.
- Edley, Nigel (2001). "Analysing Masculinity: Interpretive Repertoires, Ideological Dilemma and Subject Positions", ch. 5 in Margareth Wetherell et al. (eds.), *Discourse as Data*, London: Sage Publications.
- Engell, Mikaela (1982). *Ét land – to sprog. Dansk i Grønland*, speciale, Institut for Dansk, Københavns Universitet.
- Eriksen, Thomas Hylland (1993). *Ethnicity and Nationalism. Anthropological Perspectives*, London: Pluto.
- Forchhammer, Søren (2001). "Det danske, det grønlandske og den store urbanisering", *Grønland*, årgang 49, nr. 4-5, pp. 172-176.
- Frello, Birgitta (2003). *Identiteter på spil – medierne og krigen i Kosovo*, København: Politiske Studier.
- From, F. et al. (1963). *Samarbejdsproblemer mellem grønlændere og danskere i Vestgrønland*, København: Udvalget for Samfundsforskning i Grønland.
- Gad, Ulrik P. (2004). *Dansksprogede grønlænderes plads i et Grønland under grønlandisering og modernisering. Den grønlandske sprogdebat som identitetspolitisk forhandling*, speciale, Institut for Statskundskab; guldmedaljeopgave, ed Det humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.
- gldk (2003). www.gldk.gl, 25.09.2003.
- Grønlands Landstings Forhandlinger*. Fortryk af samlingerne i 2002, www.nanoq.gl, besøgt august-september 2003.
- Hall, Stuart (1996). "Introduction: Who Needs "Identity"?", pp. 1-17 in Stuart Hall and Paul du Gay (eds.), *Questions of Cultural Identity*, London: Sage Publications.
- Hansen, Lene (2000). "The Little Mermaid's Silent Security Dilemma and the Absence of Gender in the Copenhagen School", *Millennium*, Vol. 29, No.2, pp. 285-306.

- Hansen, Lene and Ole Wæver (eds.) (2002). *European Integration and National Identity: The Challenge of the Nordic States*, London: Routledge.
- Kleivan, Inge (1996). "An ethnic perspective on Greenlandic food", pp. 146-157 in Birgitte Jacobsen (ed.), *Cultural and Social Research in Greenland 95/96. Essays in honour of Robert Petersen*, Nuuk: Ilisimatusarfik/Atuakkiorfik.
- Kleivan, Inge (1999). "Sprogdebatten", kap. 10 i J. Lorentzen, E.L. Jensen og H.C. Gulløv (red.), *Inuit, kultur og samfund – en grundbog i eskimologi*, Århus: Systime.
- Laclau, Ernesto (1990). "New Reflections on the Revolution of Our Time", ch. 1 in Ernesto Laclau (ed.), *New Reflections on the Revolution of Our Time*, London: Verso.
- Laclau, Ernesto (2002a). "Hvorfor betyder tomme udtryk noget i politik?", pp. 135-147 i Ernesto Laclau og Chantal Mouffe, *Det radikale demokrati – diskursteoriens politiske perspektiv*, Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Laclau, Ernesto (2002b). "Universalisme, partikularisme og spørgsmålet om identitet", pp. 123-134 i Ernesto Laclau og Chantal Mouffe, *Det radikale demokrati – diskursteoriens politiske perspektiv*, Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Langgård, Karen (1999). "Vestgrønlandernes syn på østgrønlanderne gennem tiden", pp. 175-200 i Claus Andreassen et al. (red.), *Grønlandsk kultur- og samfundsforskning 1998/99*, Nuuk: Ilisimatusarfik/Atuagkat.
- Langgård, Karen (2002). "Fjeld, elv og hav. Natursynet i 'Tarrarsuummi tarraq/Saltstøtten'", pp. 73-98 i Estrid Janussen et al. (red.), *Grønlandsk kultur- og samfundsforskning 2000/01*, Nuuk: Ilisimatusarfik/Atuagkat.
- Langgård, Karen (2003a). "Magt og demokrati – og sprog", kap. 11 i Gorm Winther (red.), *Demokrati og magt i Grønland*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Langgård, Karen (2003b). "Language policy in Greenland", pp. 225-256 in J. Brincat, W. Boeder and T. Stolz (eds.), *Purism in minor languages, endangered languages, regional languages, mixed languages. Papers from the conference on "Purism in the Age of Globalisation"*, Bremen, September 2001, Bochum: Brockmeyer.
- Lund, Naja & Naaja Nathanielsen (2001). *Sprogbrug hos grønlandske studerende*, http://dpc.dk/Polarfronten/3_01/Sprograpport.html, besøgt december 2001.
- Lynge, Augo (1989[1931]). *Tre hundrede år efter*, Nuuk: Atuakkiorfik.
- Lynge, Finn (1999). *Selvstændighed for Grønland?*, København: Arctic Information.
- Neumann, Ivar B. (2001). *Mening, Materialitet, Makt*, Bergen: Fakkbokforlaget.
- Neumann, Ivar B. (2002). "This little piggy stayed at home: why Norway is not a member of the EU", ch. 4 in Lene Hansen and Ole Wæver (eds.), *European Integration and National Identity: The Challenge of the Nordic States*, London: Routledge.
- Pedersen, Birgit Kleist (1997). "Den ædle vilde som projekt. Synet på forfædrene i den grønlandske litteratur i perioden 1970-1990", pp. 153-174 i Jette Rygaard (red.), *Grønlandsk kultur- og samfundsforskning 97*, Nuuk: Ilisimatusarfik/Atuagkat.
- Saxgren, Henrik (2003). "Den eksploderede som en snebold", *Politiken*, 22.06., 3. sektion, pp. 1f.
- Schultz-Lorentzen, Christian W. (1926). *Den grønlandske Ordbog: grønlandsk-dansk*, København: Gad.
- Selvstyrekommissionen (2003). *Betænkning afgivet af Selvstyrekommissionen*, Nuuk: Grønlands Hjemmestyre.
- Sermitsiaq* (årgang 2002). Weekendavis, Nuuk.
- Skydsbjerg, Henrik (2001). *Hvem får en uddannelse? – En undersøgelse af de forhold, der er bestemmende for unges påbegyndelse og gennemførelse af uddannelser*, Nuuk: HS Analyse/ Direktoratet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke.
- Skydsbjerg, Henrik (2002). "Selvstændighed, men...", *Sermitsiaq*, nr. 48, p. 22.
- Smith, Anthony D. (1991). *National Identity*, London: Penguin.
- Sørensen, Bo Wagner (1991). "Sigende tavshed. Køn og Etnicitet i Nuuk, Grønland", *Tidsskriftet Antropologi*, nr. 24, pp. 41-58.
- Sørensen, Bo Wagner (1994). *Magt eller afmagt? Køn, følelser og vold i Grønland*, København: Akademisk Forlag.

- Thomsen, Hanne (1998). "Ægte grønlandere og nye grønlandere. Om forskellige opfattelser af grønlandskhed", *Den Jyske historiker*, nr. 81, pp. 21-55.
- Thuesen, Søren (1988). *Fremad, opad. Kampen for en moderne grønlandsk identitet*, København: Rhodos.
- Tobiassen, Susanne (1995). *Fra danisering til grønlandisering. Forventninger og realiteter om grønlandisering. En analyse af hjemmestyrets grønlandiseringspolitik*, speciale, Nuuk: Institut for Administration, Ilisimatusarfik.
- Torring, Jacob (1999). *New Theories of Discourse – Laclau, Mouffe and Žižek*, Oxford: Blackwell.
- Vermeulen, Hans and Govers, Cora (1994). "Introduction", pp. 1-10 in Hans Vermeulen and Cora Govers (eds.), *The Anthropology of Ethnicity. Beyond "Ethnic Groups and Boundaries"*, Amsterdam: Het Spinhuis.
- Özirimli, Umut (2000). *Theories of Nationalism. A Critical Introduction*, Basingstoke: Palgrave.